

بررسی رابطه میان سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان

دندان پزشکی قزوین در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹

دکتر سمیرا بصیرشبهستری^۱، دکتر ایمان شیرین بک^۲، فاطمه سفیدی^۳، دکتر حسین شرکت دلیری^۴

نویسنده مسئول: زنجان، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، دانشکده‌ی دندانپزشکی Samira_bsh2@yahoo.com

دریافت: ۹۱/۱۰/۱۰ پذیرش: ۹۲/۵/۱۷

چکیده

زمینه و هدف: دستیابی به حداکثر پیشرفت تحصیلی از جمله اهداف عالی آموزش است. سازگاری اجتماعی مهم‌ترین نشانه‌ی سلامت روان می‌باشد. از آنجایی که هیچ یک از پژوهش‌های داخلی، به مطالعه‌ی رابطه پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی در دانشجویان دندانپزشکی نپرداخته، برآن شدیم که به انجام تحقیق حاضر بپردازیم.

روش بررسی: در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ تعداد ۸۷ نفر از دانشجویان دندانپزشکی قزوین وارد مطالعه‌ی توصیفی تحلیلی شدند. بدین نحو که براساس شماره‌ی دانشجویی، مشخصات فردی و نیز معدل تحصیلی سه ترم اخیر دانشجویان مشخص شد. بسته به سیر پیشرفت تحصیلی چهار دسته پرسشنامه‌ی کالیفرنیا (سوالات مشابه با فونت متفاوت) در اختیار دانشجویان قرار گرفت. نهایتاً داده‌های مطالعه توسط و آزمون خی دو، آزمون تحلیل واریانس و آزمون T مستقل آنالیز آماری شدند.

یافته‌ها: بین جنسیت و سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی رابطه‌ی معنا داری وجود نداشت $p > 0/05$. بیشترین نمره‌ی میانگین سازگاری در دانشجویان با پیشرفت تحصیلی ثابت دیده شد. بین پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی و مولفه‌های اجتماعی شدن و مسوولیت پذیری رابطه‌ی معنا داری یافت نشد. ($p > 0/05$)

نتیجه گیری: علی‌رغم اینکه نتایج این مطالعه شاید به دلیل انتخاب دانشجویان ترم‌های بالاتر، توجه متولیان آموزش را به ارزیابی سلامت روانی دانشجویان و انجام اقدامات در راستای ارتقاء پیشرفت تحصیلی جلب می‌نماید.

واژگان کلیدی: سازگاری اجتماعی، پیشرفت تحصیلی، دانشجویان دندانپزشکی

مقدمه

اطراف‌یانی که فرد با آن‌ها در ارتباط است موثر است، بلکه در میزان موفقیت شغلی و تحصیلی شخص نیز تاثیر دارد (۱). برای سازگاری اجتماعی تعاریف بسیار زیادی ارائه شده است. اسلبی و گورا، سازگاری اجتماعی را مترادف با مهارت اجتماعی توصیف نمودند که عبارتست از توانایی برقراری ارتباط متقابل با دیگران به طریقی خاص که در عرف جامعه

سازگاری اجتماعی که به عنوان مهم‌ترین نشانه‌ی سلامت روان مطرح شده از جمله مباحثی است که توجه بسیاری از روانشناسان به‌خصوص مریمان را به خود جلب کرده است. رشد اجتماعی، مهم‌ترین جنبه‌ی رشد هر شخص محسوب می‌شود. معیار اندازه‌گیری رشد اجتماعی فرد، میزان سازگاری او با دیگران است. رشد اجتماعی، نه تنها در سازگاری با

۱- متخصص بیماری‌های دهان، استادیار دانشگاه علوم پزشکی زنجان

۲- متخصص جراحی دهان و فک و صورت، استادیار بیمارستان آیت ا... موسوی زنجان، دانشگاه علوم پزشکی زنجان

۳- کارشناس ارشد روان‌سنجی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قزوین

۴- دندانپزشک عمومی، دانشگاه علوم پزشکی قزوین

علوم پزشکی که نیازمند برقراری سازگاری اجتماعی با عامه جامعه می‌باشند، بوده است. (۸) پیشرفت تحصیلی عبارت است از موفقیت دانشجویان در یک یا چند موضوع درسی، چنین پیشرفت‌هایی توسط آزمون‌های میزان شده تحصیلی اندازه‌گیری می‌شود. همچنین این اصطلاح بر پیشرفت فرد در کلاس، آن‌طور که در دانشگاه ارزیابی می‌شود دلالت دارد (۹). پیشرفت تحصیلی دست‌یابی به اهداف آموزشی مورد نظر در آن دوره‌ی تحصیلی است. با اندازه‌گیری پیشرفت تحصیلی که تعیین‌کننده‌ی مقادیر کمی دست‌یابی به پیشرفت تحصیلی می‌باشد، می‌توان حدود دست‌یابی به اهداف آموزش را مشخص نمود. وقتی صحبت از پیشرفت تحصیلی می‌شود بسیاری از والدین، متوالیان، متخصصین تعلیم و تربیت روی نمرات تاکید می‌ورزند. مارنوس و همکاران در سال ۱۹۶۴ به نقل از قزلباش (۱۳۷۴) با این که به اهمیت نگرش‌ها و علایق دانش‌آموزان به عنوان آموزشی نتایج مدرسه توجه می‌کنند، ولی بحث خود را در پیشرفت تحصیلی کاملاً معطوف به مهارت‌های شناختی کرده‌اند. این در حالی بود که شکرز (۱۹۶۷) اظهار داشت که تعدادی از مسوولان تعلیم و تربیت، نمرات دانش‌آموزان را به عنوان معیاری که دارای ارزش درونی است در نظر می‌گیرند. (۹) یکی از مشکلات اساسی نظام آموزشی هر کشور مسأله‌ی افت تحصیلی است. افت تحصیلی به معنای زمانی است که فاصله‌ی قابل توجهی بین توان، استعداد بالقوه و توان بالفعل فرد در فعالیت‌های درس و پیشرفت تحصیلی مشهود می‌گردد. معمولاً هنگامی از اصطلاح افت تحصیلی استفاده می‌شود که عملکرد درس دانش‌آموز، به رغم بهره‌ی هوشی طبیعی، به‌طور مستمر و در زمینه‌ی اکثر درس‌ها یا دروس اساسی، در حال کاهش باشد (۹). اکثر مطالعات نشان داده‌اند که بین سازگاری اجتماعی افراد و عوامل محیطی - اجتماعی - تربیتی، رابطه‌ی معنا داری وجود دارد (۶-۳). اصفهانی اصل (۱۳۸۱)، سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی را بین

قابل قبول باشد. در حالی که اسلوموسکی و دان سازگاری اجتماعی را فرایندی می‌دانند که فرد را قادر می‌سازد تا از طرفی رفتار دیگران را، درک و پیش‌بینی نماید و از طرف دیگر رفتار خود را، کنترل کند تا نهایتاً تعاملات اجتماعی خود را، تنظیم نماید (۲). نتایج بررسی لوژینگ (۱۹۹۷) در مورد سازگاری اجتماعی نشان داد که زنان و مردان از لحاظ سازگاری اجتماعی تفاوت معنی‌داری با یکدیگر ندارند (۳). در حالی که تحقیقات کینگ (۱۹۹۹)، نشان داد که پسران نسبت به دختران از لحاظ دید مثبت به زندگی، احساس رضایت از زندگی وضعیت بهتری دارند (۴). مطالعه‌ی والاس در سال ۲۰۰۱ نشان داد که موفقیت تحصیلی با سازگاری روانشناختی ارتباط دارد و پسران نسبت به دختران، از نظر سازگاری روان‌شناختی وضعیت بهتری دارند (۵). سازگاری اجتماعی توسط پرسش‌نامه کالیفرنیا در قالب ۶ مولفه‌ی سازگاری اجتماعی اعم از نقش‌ها و مهارت‌های اجتماعی، رفتارهای ضد اجتماعی، رفتارهای خانوادگی و دانشگاهی و اجتماعی سنجیده می‌شود (۶). پژوهش‌های متعدد نشان داده‌اند که اضطراب، عدم اعتماد به نفس، بر روی سازگاری شخصی و اجتماعی، پیشرفت تحصیلی دانشجویان تاثیر گذار است لذا موجب می‌شود که تعدادی از دانشجویان نتوانند به موقع دوره‌ی تحصیلی خود را به اتمام برسانند و نیز سبب دگرگونی در روحیه و نهایتاً ایجاد نگرانی و ناپایداری هیجانی می‌شود که سازگاری روان‌شناختی و اجتماعی آن‌ها را به مخاطره می‌اندازد. از آنجایی که یکی از اهداف عالی آموزش، ایجاد شرایط مناسب به منظور دستیابی به بالاترین پیشرفت تحصیلی است. اگر دانشجو در جمع همکلاس‌ها فاقد جایگاه اجتماعی مطلوب باشد نهایتاً کسب دانش و پیشرفت تحصیلی وی مختل می‌شود. (۷) برای شناسایی عوامل مرتبط با سازگاری اجتماعی مطالعات زیادی بر روی عامه‌ی جمعیت صورت گرفته اما این مطالعات کمتر متوجه اقشار خاصی از جامعه از جمله دانشجویان خصوصاً گروه

بپردازیم.

روش بررسی

از دانشجویان دندان پزشکی قزوین که حداقل چهار ترم تحصیلی درس خوانده باشند، دانشجویان ترم ۷، ۹، ۱۱ وارد مطالعه شدند. براساس شماره‌ی دانشجویی میانگین کل معدل تحصیلی دانشجویان جهت بررسی پیشرفت تحصیلی استخراج شد. لذا جهت رعایت اصول اخلاقی پژوهش، آموزش دانشکده‌ی دندانپزشکی، با استفاده از نرم افزار سما، معدل کل تحصیلی سه ترم اخیر دانشجویان ترم‌های ۷ و ۹ و ۱۱، را براساس شماره دانشجویی آن‌ها ارایه نمود. سپس دانشجویان بر اساس سیر پیشرفت تحصیلی (پیشرفت-پسرفت-متغیر-ثابت) گروه بندی شدند و سپس بسته به سیر پیشرفت تحصیلی چهار دسته پرسشنامه‌ی CPI (مشمول بر سوالات مشابه با فونت متفاوت) در اختیار دانشجویان قرار گرفت تا مشخصات فردی (اعم از جنس، سن، بومیت، استقرار خوابگاهی) را تکمیل نمایند و پس از گذشت مدت زمان ۱ ساعت پرسشنامه‌ها جمع آوری شوند. بر پایه‌ی مطالعات مقدماتی که روی ۱۰ دانشجوی دندانپزشکی انجام شد و محاسبه‌ی شاخص آماری آلفای کرونباخ، ضریب اعتبار پرسشنامه‌ی سازگاری اجتماعی در این تحقیق ۰/۷۹۷ به دست آمد. همچنین برای تعیین روایی از روایی محتوایی استفاده شد و روایی این پرسشنامه تایید گردید. در این مطالعه جهت ارزیابی سازگاری اجتماعی از پرسشنامه کالیفرنیا پس از اینکه روایی و پایایی آن توسط متخصصان مربوطه (روانشناس-جامعه شناس-مشاور مذهبی/فرهنگی) تایید گردید استفاده شد. بسته به سیر پیشرفت تحصیلی چهار دسته پرسشنامه CPI (سوالات مشابه با فونت متفاوت) در اختیار دانشجویان قرار گرفت و پس از گذشت مدت زمان ۱ ساعت پرسشنامه‌ها جمع آوری شد. نحوی نمره دهی آزمون بدین نحو بود که به سوالاتی که مثبت بودند و به صورت

دانش آموزان دختر و پسر شاهد و غیر شاهد مشغول به تحصیل در سال سوم متوسطه شهر اهواز مقایسه کرد و دریافت که دانش آموزان دختر شاهد سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی پایین تری نسبت به دانش آموزان غیر شاهد داشتند. (۸) جانسون (۲۰۰۰)، نشان داد که بین دوستی‌های دو جانبه و پذیرش همسالان با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر و دختر دبیرستانی رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد. سازگاری اجتماعی به عنوان عامل پیش‌بینی کننده‌ی عملکرد تحصیلی معرفی شد. (۹) طبق پژوهش لد (۱۹۹۸)، پذیرش همسالان، دوستی‌های دو جانبه، مشارکت بین بچه‌های کودکان می‌تواند عامل پیش‌بینی کننده قابل اطمینانی برای سازگاری اجتماعی کودکان طی سالهای آتی در مدرسه باشد (۱۰). براساس یافته‌های پژوهشی براتوند (۱۳۷۶)، بین مقبولیت اجتماعی، سازگاری فردی-اجتماعی و عزت نفس رابطه‌ی معناداری وجود دارد (۱۱). تحقیق شریفی (۱۳۷۶) نشان داد که سازگاری فردی-اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان رابطه‌ی معنی داری دارد. به‌علاوه دانشجویانی که از نظر فردی و اجتماعی سازگارتر هستند، پیشرفت تحصیلی بالاتری دارند (۱۲). از آنجایی که تحقیق حاضر ساده، کاربردی و علمی است.

انجام این مطالعه به تجهیزات و امکانات تخصصی خاصی نیاز ندارد، لذا مقرون به صرفه می باشد. منابع اطلاعاتی کافی در این زمینه در دسترس است که نشانه‌ی اهمیت این موضوع می باشد. تاکنون مطالعه‌ای در این زمینه در دانشجویان دندان پزشکی انجام نگرفته است، لذا موضوع جدیدی است. از نتایج مطالعه‌ی حاضر می‌توان در راستای ارتقای سطح آموزشی دانشجویان دندان پزشکی استفاده کرد. از طرفی دیگر تاکنون هیچ یک از پژوهش‌های داخلی، به مطالعه‌ی ارتباط میان پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی در دانشجویان دندانپزشکی نپرداخته است؛ لذا بر آن شدیم که به بررسی این ارتباط در دانشجویان دندانپزشکی قزوین

این پرسشنامه ۶ نمره‌ی اختصاصی مرتبط با مولفه‌های نقش‌های اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، علائق ضد اجتماعی، روابط خانوادگی، روابط مدرسه‌ای و روابط اجتماعی دارد و یک نمره‌ی کلی به عنوان سازگاری اجتماعی از نمره‌ی زیر مقیاس‌ها به دست می‌آید. در این پژوهش از آزمون تحلیل واریانس گرسیون و آزمون T، استفاده شد.

یافته‌ها

مطالعه‌ی حاضر به بررسی رابطه‌ی سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دندانپزشکی قزوین در سال ۱۳۸۹- پرداخت. تعداد ۸۷ دانشجو مورد بررسی قرار گرفتند که ۴۶ نفر (۵۲.۹ درصد) دختر و ۴۰ نفر (۴۶ درصد) پسر بودند و ۱ نفر (۱.۱ درصد) از دانشجویان جنسیت خود را مشخص نکرده بود. تعداد ۷۲ نفر از دانشجویان (۸۲.۸ درصد) مجرد و ۱۵ نفر (۱۷.۲ درصد) متأهل بودند. از دانشجویان مورد پژوهش ۵۷ نفر (۶۵.۵ درصد) خوابگاهی و ۳۰ نفر (۳۴.۵ درصد) غیر خوابگاهی بودند. تعداد ۱۹ نفر از دانشجویان (۲۱.۸ درصد) دانشجویان استعداد درخشان و ۶۸ نفر (۷۸.۲ درصد) دانشجویان عادی بودند و یک نفر از دانشجویان مورد پژوهش سابقه‌ی مشروطی داشت.

مطالعه‌ی حاضر بر اساس معدل کل دانشجویان طی ۳ ترم اخیر روند پیشرفت تحصیلی به سه دسته‌ی (ثابت، افزایش، متغیر) تقسیم شدند زیرا دانشجویی نبود که روند نزولی داشته باشد. (جدول ۱-) نتایج این مطالعه بر اساس پرسشنامه‌ی کالیفرنیا نشان داد که میانگین نمره‌ی سازگاری پسران $29/93 \pm 3/696$ و میانگین نمره‌ی سازگاری دختران $29/74 \pm 4/004$ بود و بین جنسیت و سازگاری اجتماعی رابطه‌ی معنا داری وجود نداشت. ($p=0/05$) حداقل نمره‌ی مسوولیت پذیری ۱۱ و حداکثر آن ۲۱ بود.

بلی پاسخ داده شده نمره یک و پاسخ‌های خیر نمره صفر تعلق گرفت. سوالات منفی برعکس نمره‌ی گذاری شدند. مقیاس مسوولیت پذیری در مجموع ۲۷ نمره دارد که نقطه‌ی برش آن ۱۳ بود لذا کسی که نمره‌ی پایین‌تر را احراز کرده بود، مسوولیت پذیری پایین داشت و کسی که نمره‌ی بالا را احراز کرده باشد دارای مسوولیت پذیری بالا بود. کسب نمره‌ی بالا در مقیاس RC (مسوولیت پذیری) نشان دهنده فردی وظیفه شناس، مسوول، قابل اعتماد، سخت کوش، کار آمد و کامل است. کسب نمره پایین در مقیاس RC (مسوولیت پذیری) نشان دهنده‌ی فردی متمرد، بی پروا و لذت طلب است.

مقیاس اجتماعی شدن SO دارای ۳۲ سوال با نمره‌ی کل مقیاس ۳۲ بود و به سوالاتی که مثبت بودند و به صورت بلی پاسخ داده شده نمره‌ی یک و پاسخ‌های خیر نمره صفر تعلق گرفت. نقطه‌ی برش این مقیاس ۱۶ بود. کسب نمره‌ی بالا در مقیاس SO (اجتماعی شدن) نشان دهنده‌ی فردی با ثبات، سازمان یافته، قابل اعتماد و همکاری کننده است. کسب نمره‌ی پایین در مقیاس SO (اجتماعی شدن) نشان دهنده فردی بی پروا، تکامنش، متمرد، غیر سنتی، بی قرار، بد گمان و طعنه زن بود.

نهایتاً داده‌های مطالعه شامل پیشرفت تحصیلی (افزایش حداقل ۱۰ درصد میانگین نمرات در سه ترم تحصیلی) و سازگاری اجتماعی (بر اساس پرسشنامه CPI مولفه‌های مسوولیت پذیری و اجتماعی شدن) مورد آنالیز آماری بر پایه کامپیوتر قرار گرفت.

در این پژوهش از زیر مقیاس سازگاری اجتماعی که از فرم ترجمه شده‌ی احمدی آخورمه (۱۳۶۸) اقتباس شده و از ۹۰ سوال مربوط به سازگاری اجتماعی استفاده شد. در پرسشنامه‌ی سازگاری اجتماعی، ۶ زیر مقیاس وجود دارد که هر یک پانزده سوال دارد (نمونه‌ای از سؤال‌های هر یک از زیر مقیاس‌ها در پیوست ارائه شده است). بنابراین

بیشترین تعداد دانشجویان از لحاظ متغیر اجتماعی شدن و مسوولیت پذیری در سطح متوسطی بودند. توزیع فراوانی متغیرهای اجتماعی شدن و مسوولیت پذیری در جدول ۲ آمده است.

جدول ۱) توزیع فراوانی آزمودنیها بر حسب پیشرفت تحصیلی

وضعیت تحصیلی	تعداد	درصد
ثابت	۲۶	(۲۹/۱)
افزایش	۲۹	(۳۳)
متغیر	۳۲	(۳۶/۸)

جدول ۲ - توزیع فراوانی متغیرهای اجتماعی شدن و مسوولیت پذیری.

سطوح متغیرها	خیلی پایین		پایین		متوسط		بالا		کل
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
اجتماعی شدن	۲	(۲/۳)	۳۸	(۴۳/۷)	۴۳	(۴۹/۴)	۴	(۶/۴)	۸۷
مسوولیت پذیری	۰	(۰)	۱۴	(۱۶/۱)	۵۶	(۶۴/۴)	۱۷	(۱۸/۵)	۸۷

نیامد ($p=0/05$). بین ترم تحصیلی و متغیرهای سازگاری اجتماعی، مسوولیت پذیری و اجتماعی شدن رابطه معناداری بدست نیامد ($p=0/05$). بیشترین تعداد دانشجویان از نظر افزایش معدل در دانشجویان ساکن خوابگاه دیده شد. کمترین میزان افزایش مربوط به دانشجویان با منزل استیجاری بود و دانشجویان بومی بیشترین ثبات را در پیشرفت تحصیلی داشتند. رابطه‌ی معناداری بین وضعیت سکونت و وضعیت پیشرفت تحصیلی به دست آمد که در جدول ۳ ارائه شده است ($p=0/05$).

بیشترین نمره‌ی میانگین سازگاری در دانشجویان با پیشرفت تحصیلی ثابت دیده شد. بیشترین نمره‌ی میانگین مسوولیت پذیری نیز در گروه با پیشرفت تحصیلی ثابت دیده شد. از لحاظ مولفه‌های اجتماعی شدن نیز بیشترین میانگین در گروه با پیشرفت تحصیلی ثابت دیده شد. بین پیشرفت تحصیلی دختران و پسران رابطه‌ی معناداری وجود نداشت. ($p=0/05$) بیشتر دختران پیشرفت تحصیلی متغیر داشتند و بیشتر پسران پیشرفت تحصیلی افزایشی را نشان دادند. اکثر دانشجویان پیشرفت تحصیلی شان متغیر بود. رابطه‌ی معناداری بین جنسیت و پیشرفت تحصیلی به دست

جدول ۳ - رابطه‌ی بین پیشرفت تحصیلی و وضعیت سکونت.

سطح معناداری	ثابت		افزایش		متغیر		کل
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
بومی	۵	(۸۳/۳)	۱	(۱۶/۷)	۰	(۰)	۶ (۱۰۰)
خوابگاهی	۱۳	(۲۲/۸)	۲۵	(۴۳/۹)	۱۹	(۳۳/۳)	۵۷ (۱۰۰)
منزل	۸	(۳۳/۳)	۳	(۱۲/۵)	۱۳	(۵۴/۲)	۲۴ (۱۰۰)

پسران $29/93 \pm 3/696$ و میانگین نمره‌ی سازگاری دختران $4/004 + 29/74$ بوده، بین جنسیت و سازگاری اجتماعی رابطه‌ی معنا داری وجود ندارد. ($p=0/05$) بین هیچکدام از گروه‌های پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی و مولفه‌های اجتماعی شدن و مسوولیت پذیری رابطه معنا داری یافت نشد. ($p=0/05$) رابطه‌ی بین سازگاری اجتماعی و مسوولیت پذیری و پیشرفت تحصیلی در جدول ۴ آمده است. بیشترین تعداد دانشجویان از نظر افزایش معدل در دانشجویان ساکن خوابگاه بودند. ۲۵ نفر (۴۳/۹ درصد) و کمترین میزان افزایش مربوط به دانشجویان با منزل استیجاری بود (۱۲/۵ درصد)، دانشجویان بومی بیشترین ثبات را در پیشرفت تحصیلی داشتند (۸۳/۳ درصد). بین پیشرفت تحصیلی و وضعی سکونت رابطه‌ی معنا داری وجود داشت ($p=0/05$).

بین وضعیت سکونت و متغیرهای سازگاری، مسوولیت پذیری و اجتماعی شدن رابطه معنا داری دیده نشد ($p=0/05$). بیشترین نمره مربوط به اجتماعی شدن دانشجویان بومی بوده و کمترین نمره مربوط به دانشجویانی که در منزل استیجاری سکونت داشتند، بود. بیشترین نمره‌ی مسوولیت پذیری مربوط به دانشجویان بومی بوده، کمترین میزان مسوولیت پذیری مربوط به دانشجویان خوابگاهی بوده همچنین بیشترین نمره‌ی سازگاری در دانشجویان بومی دیده شده، کمترین نمره‌ی سازگاری هم در دانشجویان با منزل استیجاری دیده شد. بین جنسیت و متغیرهای سازگاری اجتماعی و اجتماعی شدن و مسوولیت پذیری رابطه‌ی معنا داری وجود نداشت ($p=0/05$). مردان از لحاظ مولفه‌ی مسوولیت پذیری میانگین بالاتری داشتند و زنان از لحاظ مولفه اجتماعی شدن میانگین بالاتری را کسب نمودند. نتایج نشان داد که میانگین نمره‌ی سازگاری

جدول ۴ - رابطه‌ی بین سازگاری اجتماعی و مسوولیت پذیری و پیشرفت تحصیلی

سطح معناداری	جمع	متغیر	افزایش	ثابت	پیشرفت تحصیلی	متغیر
۰/۲۱	۸۷	۳۲	۲۹	۲۶	تعداد	سازگاری
					میانگین و انحراف استاندارد	
		$29/84 \pm 3/82$	$29/66 \pm 3/71$	$29/10 \pm 3/22$	$30/88 \pm 4/39$	
۰/۵۲	۸۷	۳۲	۲۹	۲۶	تعداد	مسوولیت پذیری
					میانگین و انحراف استاندارد	
		$14/97 \pm 2/57$	$14/69 \pm 2/17$	$15/42 \pm 2/35$		
۰/۲۳	۸۷	۳۲	۲۹	۲۶	تعداد	اجتماعی شدن
					میانگین و انحراف استاندارد	
		$14/87 \pm 2/34$	$14/69 \pm 2/33$	$14/41 \pm 1/97$	$15/46 \pm 2/67$	

بحث

، نژادی ، اقتصادی، سطح تحصیلات و طبقه‌ی اجتماعی بستگی دارد. ضرورت دارد که فرد جهت موفقیت در عرصه های مختلف زندگی تمام عوامل و راهکارهای موثر بر سازگاری اجتماعی را بشناسد. زیرا در غیر این صورت این فرد، نه تنها در امر تحصیل دانشجوی موفق نخواهد بود ، بلکه در زندگی خانوادگی و شغلی خود در آینده دچار مشکل خواهد شد (۱۵). با توجه به نقش دندانپزشکان در ارتقای سلامت جامعه و نیز اهمیت سازگاری اجتماعی در موفقیت‌های تحصیلی و شغلی، بررسی سازگاری اجتماعی در این گروه اهمیت می‌یابد. لذا با توجه به عدم انجام مطالعه‌ای در زمینه‌ی سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان جامعه‌ی دندان پزشکی، در این مطالعه به بررسی سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دندانپزشکی قزوین در سال ۹۰-۱۳۸۹ پرداختیم. این تحقیق نشان داد که بین سازگاری اجتماعی و جنسیت دانشجویان رابطه‌ی معناداری وجود ندارد و اکثر دانشجویان دندانپزشکی از لحاظ مسوولیت پذیری و اجتماعی شدن در سطح متوسطی قرار دارند. بیشترین نمره‌ی سازگاری و مسوولیت پذیری در گروه دانشجویان با پیشرفت تحصیلی ثابت دیده شده اما بین مولفه‌های سازگاری اجتماعی، مسوولیت پذیری و پیشرفت تحصیلی رابطه‌ی معناداری دیده نشد. لذا در مروری که بر مقالات موجود در این راستا پرداختیم مشخص شد که مطالعات بسیار اندکی در این زمینه موجود است :

اصفهانی اصل و همکارانش در سال ۱۳۸۱ به مقایسه‌ی سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان سال سوم نظری پرداختند و همسو با مطالعه‌ی حاضر نشان دادند که در دانش آموزان رشته‌ی علوم تجربی بین پیشرفت تحصیلی و سازگاری فردی و اجتماعی تفاوت معناداری وجود ندارد (۸). گرچه تحقیق حاضر از برخی جهات از جمله جامعه‌ی آماری و روش نمونه گیری با مطالعه‌ی اصفهانی که دانش آموزان سال سوم نظری در رشته‌ی علوم تجربی مدارس دولتی روزانه

پیشرفت تحصیلی ، دست یابی به اهداف آموزشی طی دوران تحصیلی است. لذا با اندازه گیری پیشرفت تحصیلی که تعیین کننده‌ی مقادیر کمی دست یابی به پیشرفت تحصیلی می‌باشد، می‌توان تا حدودی دست یابی به اهداف آموزش را مشخص نمود (۸). سازگاری به عنوان رکن اصلی تشکیل دهنده‌ی سلامت روان ، حایز اهمیت است . از طرفی دیگر سلامت روانی در تحصیلات ، ارتباطات و زندگی آینده‌ی افراد تاثیرگذار می‌باشد . دانشجویی که وارد محیط دانشگاه می‌شود ، با محیط و فرهنگی متفاوت از آنچه تا به حال با آن در زندگی خود مواجه می‌شده روبرو می‌گردد . به نظر می‌رسد که تفاوت در محیط از یک طرف و نیز اقامت در خوابگاه ، محتوا و تعداد زیاد دروس، دوری از خانواده و ارتباط با افراد جدید با مشخصات سن ، جنس ، فرهنگی و قومیتی متفاوت ، از طرف دیگر نیازمند سازگاری اجتماعی است . (۱۵) جوانان در گروه سنی‌ای هستند که برای شرکت در امور اجتماعی نیاز دارند هویت خویش را در یابند و علایق و توانمندی‌های خود را بشناسند، مهارت‌های اجتماعی را کسب کنند، مهارت ارتباطی را فرا گیرند، نیازهای دیگران را درک نمایند و طرز زندگی کردن با دیگران را یاد بگیرند. لذا تک تک این نیازها در گروه و اجتماع به‌واسطه سازگاری اجتماعی برآورده می‌شود. (۱۵) ورود به دانشگاه مرحله مهمی در زندگی هر فرد است. شخصی که پس از دوران دبیرستان ، اضطراب‌های کنکور را پشت سر گذاشته، با وارد شدن به محیط دانشگاه با اضطراب‌ها و فشارهای جدیدی رو به رو می‌شود . لذا راهکارهای مواجهه با این فشارها اهمیت خاصی می‌یابد . اکثر مطالعات نشان داد که رویارویی با این مشکلات در دختران به واسطه‌ی مشخصات خاص روانی و جنسی شان اهمیت بیش تری دارد.(۱۵) این نکته را باید مد نظر داشت که سازگاری اجتماعی در علوم روان شناسی یک مفهوم نسبی است که به عوامل مختلفی از جمله شرایط فرهنگی ، تاریخی

شهرستان اهواز را به صورت تصادفی بررسی نمود تفاوت داشت. برای جمع آوری داده‌ها از اطلاعاتی که توسط مشاوران مدارس (آزمون هوش ریون، نظر خواهی از دبیران دروس مختلف، نظر خواهی از اولیای دانش آموزان) به دست آمده بود استفاده نمود اما مطالعه‌ی اصفهانی اصل از لحاظ نتایج و نیز معیار ارزیابی سازگاری اجتماعی (پرسشنامه‌ی شخصیتی کالیفرنیا) همسو با تحقیق حاضر بود (۸). نتایج مطالعات قاسمی (۱۳۷۴) و عصاره امیدیان (۱۳۷۵) و اطیابی (۱۳۷۵) و اصفهانی اصل (۱۳۸۲) در زمینه‌ی رابطه‌ی سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی همسو با مطالعه‌ی حاضر بودند (۸). رحیمی نژاد (۱۳۸۶) نشان داد که بین پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی دانشجویان شاهد و غیر شاهد تفاوت معنی داری وجود ندارد که با نتایج پژوهش مکوندی، نجاریان، شکرکن، لیامی (۱۳۷۲)، گودرزی (۱۳۸۲) و خدایاری فر (۱۳۸۱) هم‌سویی داشت. همچنین این پژوهشگران دریافتند که هیچ گونه ارتباط معناداری بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد و غیر شاهد با سازگاری روان شناختی و اجتماعی آن‌ها وجود ندارد که این نتایج هم سو با مطالعه‌ی حاضر بودند (۱۷ و ۱۶). احتمالاً یکی از دلایل عدم ارتباط معنی دار بین سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در پژوهش حاضر و سایر مطالعات مربوط به تاثیر سایر عوامل بر سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی است. از طرفی می‌توان گفت استفاده از روند و سیر پیشرفت تحصیلی دانشجویان به عنوان شاخصی از پیشرفت تحصیلی می‌تواند منجر به شکل گیری چنین نتایجی در تحقیق حاضر شده باشد. لذا پیشنهاد می‌شود در تحقیقات بعدی از روش‌های دیگری که مبتنی بر داده‌های خود گزارش دهی نیست نظیر مشاهده در موقعیت‌های مختلف و ارزیابی توسط والدین و همسالان و اساتید نیز استفاده شود. لذا توصیه می‌شود سایر محققین از معدل کل دانشجویان به عنوان یکی از شاخص‌های پیشرفت تحصیلی استفاده نمایند. نتایج

تحقیق براتوند (۱۳۷۶)، محمد حسین یار محمدیان (۱۳۸۱)، پاترسن (۱۹۹۱)، و شریفی (۱۳۷۶) غیر همسو با مطالعه‌ی حاضر نشان دادند که بین سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ارتباط معناداری وجود دارد که می‌تواند به این علت باشد که چون تحصیل و یادگیری در محیط اجتماع شکل می‌گیرد لذا عوامل اجتماعی از جمله) رفتارهای گروهی، نقش‌های اجتماعی و سازگاری اجتماعی) تاثیر فراوانی بر امر یادگیری و پیشرفت تحصیلی می‌گذارند. لذا نتایج این مطالعات غیر هم سو با مطالعه‌ی حاضر بودند. (۱۱) بررسی سازگاری اجتماعی و مولفه‌های آن بر اساس جنسیت در این پژوهش نشان داد که از لحاظ سازگاری اجتماعی دختران و پسران تفاوت معناداری ندارند. این یافته با نتایج به دست آمده از تحقیق افشار نیاکان (۱۳۸۱)، لوئینگ (۱۹۹۷)، سهراییان (۱۳۷۹) و آخوندی (۱۳۷۶) همسو بود (۱۹). مطالعات والاس (۲۰۰۱) و عسگری گنجی (۱۳۷۲) نتایجی غیر همسو با مطالعه‌ی حاضر داشتند و نشان دادند که سازگاری اجتماعی در دختران نسبت به پسران کمتر بوده، بین پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی رابطه‌ی معناداری وجود دارد که می‌تواند به این علت باشد که مواجه با شرایط جامعه و حضور در اجتماع در کودکی کمتر از دوران جوانی است به علاوه افزایش سن و تبعاً افزایش اجتماعی شدن به دنبال رشد آگاهی‌های فردی - اجتماعی و برخورد با افراد مختلف (جنسیت‌ها و فرهنگ‌ها و مشخصات روانی مختلف) و حضور در انواع مراکز آموزشی و اجتماعی منجر می‌شود که تفاوت دانشجویان دختر و پسر از لحاظ سازگاری اجتماعی به نسبت دختران و پسران دبستانی کاهش یابد. تفاوت نتایج این تحقیق با مطالعه‌ی والاس می‌تواند به علت تفاوت در تعداد و نوع روش بررسی باشد، زیرا جامعه‌ی آماری در تحقیق والاس شامل ۱۸۳۳ دانش‌آموز بودند که به روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ارزیابی شد (۱۹). از نقاط قوت مطالعه‌ی حاضر می‌توان به نکات زیر اشاره نمود.

انجام شده بود و مطالعه‌ی روی دانشجویان خصوصا گروه علوم پزشکی انجام نشده است .

نتیجه گیری

این تحقیق نشان داد که پیشرفت تحصیلی دانشجویان ساکن خوابگاه بیشتر از سایرین بوده ، پیشرفت تحصیلی در دانشجویان بومی به دلیل سکونت در کنار خانواده با شرایط نسبتا ثابت در سطح ثابتی قرار داشت؛ لذا محل سکونت در پیشرفت تحصیلی دانشجویی موثر و دخیل است. به نظر می‌رسد که در دانشجویانی که در خوابگاه دانشجویی زندگی می‌کنند به واسطه‌ی قرابت مکانی ، گروه همسالان و رقابت‌های تحصیلی که بین آنها به وجود می‌آید، پیشرفت تحصیلی بیشتری را نسبت به دانشجویان بومی و یا ساکن در منزل استجاری نشان می‌دهند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان این مقاله از همکاری مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی قزوین در کلیه‌ی مراحل این کار تحقیقاتی کمال تشکر خود را اعلام می‌دارند.

References

- 1-Robbinson N, Robinson HB. Translated by Farid M. Mentally Retarded Children. Mashad :Astan Qods. 2009;52-43
- 2-Khodayarfar M. Preparing measurement scales for spiritual attitudes in Sharif university students [Dissertation]. Tehran: Sharif University of Technology; 2010.
- 3-Loeng F , Bonz M. Coping style predictors of college adjustment among freshmen counseling psychology. *journal of education research*. 2002 ;10(2) : 211-221
- 4- King M , Thamas S, Shoffner D. Adolescence

در این پژوهش به بررسی سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دندان پزشکی بر حسب عواملی از جمله سن، جنسیت ، ترم تحصیلی و محل سکونت پرداختیم که با توجه به اینکه تاکنون مطالعه‌ای در زمینه‌ی پیشرفت تحصیلی و سازگاری اجتماعی در گروه علوم پزشکی انجام نشده بود، حایز اهمیت می‌باشد. از طرف دیگر دستیابی به حداکثر پیشرفت تحصیلی از اهداف عالی آموزش است .

شاغلین در انواع رشته‌های علوم پزشکی از جمله دندانپزشکان که متولی سلامت جامعه هستند و به واسطه‌ی مسوولیت شغلی خود در مواجهه‌ی مستقیم با اقشار مختلف جامعه (با تفاوت‌های فرهنگی ، نژادی ، اقتصادی ، اجتماعی ، تحصیلی و ...) قرار می‌گیرند ؛ لذا بررسی عوامل تاثیرگذار بر سازگاری اجتماعی آنها در رویارویی با بیماران‌شان اهمیت می‌یابد. مسوولیت پذیری و اجتماعی شدن از ارکان بسیار مهم در سازگاری اجتماعی به شمار می‌رود، لذا ارزیابی رابطه‌ی بین سازگاری اجتماعی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دندان پزشکی اهمیت می‌یابد . این در حالی است که اکثر مطالعات در این زمینه‌ی صرفا بر روی جامعه‌ی دانش آموزان

stereo and coping : A longitudinal study . *Research in Nursing and Nelhealth* .1999 ;15: 206- 10

5- Valas H . Learned helplessness and psychological adjustment : effects of age , gen der and acadmic achievement . *Journal of Education Research*. 2001 ; 45 (1) : 71 -4

6- Iwata JN ,Oboru K , Higuchi M, Hiana R . Response of Japanese and American students to anxiety and social skills questionair . *Journal of Personality Assessment* . 2000; 74(1):48-62

7- Shoarinejad A . Growth Psychology. Tehran :

Ettelaat;2008,170-81

8-Esfahania asl M. Comparison of social adjustment in shahed and Non-shahed students [Dissertation]. Tehran: Shahed university;2007

9- Johnson AK. The peer effect on academic achievement a mony public elementary school students. *Mental Health* .2000 ; 13 (2) : 58-62 .

10 – Ladd M, Mary B , Kickenderfer C , Coleman C. Classroom peer acceptance ,friendship and victimization , distinct relationlsystems that contribute university of children school abjstment . *Child Development* 1999;68(6) : 1181-95

11-Bratund M.Assesment of relationship between social adjustment and self satisfaction. .Qods:Tehran. 2010:10-40

12-Sharifi R.Relationship between emotional satisfaction and social adjustment in Ahvaz students [Dissertation]. Ahvaz: Chamran University;2009

13-Marnat S.Guide for Psychometry. .ST Louis: Mosby;2006 :24-32

14-Mehram B,Talebian Sharif J. California questionnaire in mashhad City [dissertation] : Mashhad University;2007

15- Jounson AK. The peer effect on academic achievemnet amonag public elementary school students.*JADA*; 2000:(2) 54-80

16-Khodayarifard M,Raahiminejad A.Assesment of factors in social adjustment.*Journal of shiraz university*. 2008;26(3):38-45

17-Godarzi A.Assesment of relationship between religionism and personal charectristicsin high school students[Dissertation].HAMEDAN:Hamedan University;2002

18-Afsharnikan S.Evaluation of the social and emotional adjustment in male and female students[Dissertation].Jondi Shapour:Alzahra University.2001;45-60.

19-Valas H . Learned helpness and pshychological adjusmental : Effects of age , gender and academic achievement . *Journal of Education Research*. 2001; 45(1) : 50

Evaluation of the Relationship between Educational Development and Social Adjustment among Qazvin dental students in 2010-11

Basir Shabestari S¹ , Shirinbak I² , Sefidi F³ , Sherkat Daliri H¹

¹Dep of Oral Medicine, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

² Dep of Oral and maxillofacial surgery, Ayatollah Mousavi Hospital, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

³Qazvin University Of Medical Sciences, Qazvin, Iran

Corresponding Author: Basir Shabestari S, Dep of Oral Medicine, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

Email: samira_bsh2@yahoo.com

Received: 30 Dec 2012   **Accepted:** 8 Aug 2013

Background and Objective: Achievement of maximum educational development is a major goal of education. Social adjustment is a main sign of psychological health. Because of lack of study regarding relationship of the educational development and social adjustment, this study was done.

Materials and Methods: Dental students of Qazvin University of Medical Sciences were included (N= 87). Depending on educational development, students were given four different California Questionnaires (Same questions with different font). Ultimately data was analyzed with the SPSS version 15 and K2, Variance ,T-test and regression.

Results: There was not any significant relationship between social adjustment and educational development ($p>0.05$). The greatest average of social adjustment was found in students with constant educational development. There was not any significant relation between educational development, social adjustment, social factors and responsibility ($p>0.05$).

Conclusion: Attention of education authorities to evaluation of the students' social health and taking measures for improving educational development is important.

Keywords: *Social adjustment, Achievement, Dental students*